

УДК 911.3:338.43.02(477.74)

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Заячук М. Д.

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
E-mail: zayachukmyroslav@ukr.net*

Розглянуто динаміку чисельності фермерських господарств та охарактеризовано етапи розвитку фермерства. Розраховано середньозважений коефіцієнт темпу зростання кількості фермерських господарств. Подано характеристику земельного фонду та показники виробництва продукції рослинництва і тваринництва фермерськими господарствами Одеської області.

Ключові слова: фермерське господарство, середньозважений коефіцієнт темпу зростання кількості фермерських господарств, земельний фонд, валовий збір, чисельність поголів'я, виробництво молока і м'яса.

ВСТУП

Реформування аграрних відносин спричинило розвиток у сільському господарстві України нових суспільно-географічних процесів і явищ, серед яких найпомітнішими є формування нових укладів і субукладів. Необхідність вивчення змін у аграрній сфері, їх науково-прикладного аналізу й здійснення прогнозів соціально-економічного розвитку та аналіз функціонування різноукладних господарств є актуальною. Дослідження ж нового для України фермерського укладу, що є надзвичайно перспективним у сільському господарстві, є безумовно необхідним. На виняткову перспективу фермерського укладу найбільшою мірою вказують такі реалії: зростання у селян зацікавленості в такій формі господарювання і відповідно збільшення чисельності фермерських господарств; створенні нормативно-правових засад ефективного розвитку цієї форми господарювання; перспектив розвитку з позиції державної аграрної політики тощо.

Дослідженню реформування АПК та особливостей і проблем розвитку різноукладності присвячені наукові праці П. Т. Саблука, В. В. Юрчишина, М. М. Шевченко, В. Х. Брус, П. Гайдуцького, М. Д. Пістуна, Я. Б. Олійника, Г. В. Балабанова, В.П. Нагірної, В.П. Горьового, І. М. Пушкаря, П. О. Сухого та ін. Фермерський уклад з позиції становлення та особливостей функціонування розглянутий в наукових доробках М. Бакетта, В. Я. Месель-Веселяка, І. В. Коновалова, Р. В. Пікус, М. І. Тудель, Ф. Г. Олещенка, З. І. Грозенкова, В. Башмачникова та ін. Питання ефективності виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції, продуктивності праці в приватному секторі та формування пріоритетів розвитку розкриті в публікаціях О. М. Шпичака, В. П. Ситника, В. С. Дієсперова, М. Й. Маліка, О. С. Щековича та ін.

Метою дослідження є аналіз розвитку фермерства в Одеській області, де функціонує найбільша в Україні кількість фермерських господарств, яким надано в користування значні площі сільськогосподарських угідь. Відповідно до мети

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

здійснено – дослідження динаміки чисельності фермерських господарств, землезабезпеченості й пересічних розмірів ферм; аналіз показників виробництва продукції рослинництва та тваринництва фермерських господарств Одеської області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фермерське господарство – форма підприємницької діяльності громадян із набуттям статусу юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку із земельних ділянок, наданих їм для ведення фермерського господарства.

У становленні українського фермерства виокремлюють етапи, які різняться тенденцією зміни чисельності фермерських господарств, площ їх землекористувань, обсягами виробництва сільськогосподарської продукції тощо [3].

На першому етапі становлення фермерства державна підтримка, створення Українського державного фонду підтримки селянських фермерських господарств, зацікавленість селян та трансформаційні процеси в національному господарстві сприяли швидким темпам зростання їх чисельності. Упродовж 1992-1995 рр. кількість фермерських господарств в Україні збільшилась у 16,6 рази (34,8 тис. госп.), а їх площі землекористування – майже у 20 разів. Чисельність фермерських господарств у 1995 р. в Одеській області зросла до 4095 од. (2-ге місце в Україні), що становило 11,8% від загальної кількості фермерських господарств України. В межах області прослідковуються певні територіальні відміни, так найбільша кількість фермерських господарств була утворена у Білгород-Дністровському (510), Татарбунарському (422), Миколаївському (315) та Біляївському (313) адміністративних районах. Значно менша кількість таких господарств утворена в Котовському, Кодимському, Ананівському та Саранському районах (менше 50) [4]. Це, перш за все, пояснюється пасивністю селян та ефективності діяльності органів місцевої влади і місцевого самоврядування, адже власне від них залежали – надання в користування і умови оренди земельних ділянок, допомога в матеріально-технічному забезпеченні виробничого процесу, можливості використання існуючого агропотенціалу тощо.

Згодом, обмежені можливості Українського державного фонду підтримки селянських фермерських господарств, цінова і кредитна політика та внутрішньогосподарські проблеми (матеріально-технічна база, селекційне та насінневе забезпечення, проблеми зберігання та переробки) значно загальмували темпи розвитку фермерства, що на загальнодержавному рівні не перевищували 2-3% на рік (1996-2000рр.). Так, у 2000 р. в Україні нараховувалось 38,4 тис. господарств. Одночасно зі створенням нових господарств у регіонах відбувається процес припинення діяльності певної кількості фермерських господарств. Переважно це невеликі ферми, що об'єктивно не змогли організувати рентабельне сільськогосподарське виробництво на незначних площах сільськогосподарських угідь. В Одеській області цей етап, на відміну від загальноукраїнських тенденцій, був дещо кращим: кількість фермерських господарств з 4095 (1995р.) зросла до 4867

(2000 р.), приріст на рівні 4% на рік. Найбільше зростання чисельності фермерських господарств відбулось у Татарбунарському (+305 госп.), Болградському (+157 госп.), Кілійському (+150 госп.) та Ізмайльському (+100 госп.) адміністративних районах Одеської області. Зменшилась чисельність фермерських господарств за цей період у 6 адміністративних районах, що найбільш відчутно у Миколаївському (-189 госп.), Білгород-Дністровському (-156 госп.) та Біляївському (-93 госп.) [4].

Третій етап розвитку фермерства (з 2000р. до 2005 р.) пов'язаний із прийняттям нового Земельного кодексу та конструктивними державними ініціативами. В Україні відбулась нова хвиля зростання чисельності фермерських господарств та площ їх землекористувань (з 38,4 тис. господарств до 42,4 тис. господарств). Досягнуто це переважно за рахунок оренди фермерами земельних паїв колишніх членів колективних сільськогосподарських підприємств, які віддають перевагу фермерам перед іншими орендарями. Прослідковується і утворення великих фермерських господарств шляхом об'єднання з іншими підприємствами аграрної сфери, зростанням чисельності працюючих та виробничих потужностей (н-д, ф.г. «Гранат» с. Солтанівка Любашівського району) [1]. Зауважимо, що на всіх етапах і особливо у 2000-2005 роках прослідковується тенденція ліквідації малоземельних фермерських господарств та збільшення кількості господарств з розмірами понад 1000 га. На початок 2006 року в Одеській області нараховувалось 6213 господарств проти 4867 у 2000р. Значно збільшилась кількість фермерських господарств у Татарбунарському (+313), Болградському (+258), Ізюмському (+201) та Миколаївському (+164) районах. Ще у 14 районах Одеської області також спостерігалось збільшення чисельності господарств. Однак у 8 адміністративних районах відбулося скорочення (найістотніше у Білгород-Дністровському районі – 100 господарств) [4].

З 2005 року до сьогодні (четвертий етап) простежується тенденція скорочення чисельності фермерських господарств при укрупненні окремих високорентабельних фермерських господарств та об'єднанні дрібних фермерських господарств в аграрні спілки (кластери, альянси, партнерства і т. п.). Окрім традиційних проблем (слабка матеріально-технічна база, відсутність можливостей переробки продукції, забезпечення добривами, насінням тощо) добавилась обмеженість в реалізації виробленої продукції. Супермаркети здебільшого зорієнтовані на імпорту с/г продукцію (переважно за рахунок кращого вигляду, якості упаковування та кращої транспортабельності), а заплановані оптові сільськогосподарські ринки створені місцевими органами влади виправдали себе лише частково. В результаті – низька закупівельна ціна та висока роздрібна ціна. Для фермерів основним завданням яких є виробництво с/г продукції це значно знизило рентабельність діяльності яка в багатьох випадках вона стала збитковою. Чисельність фермерських господарств в Україні за період з 2005 до 2010 років зменшилась з 42,4 до 41,4, тис. одиниць. В Одеській області чисельність фермерських господарств за 5 років скоротилась на 7% (5840 госп.) Найбільше скорочення чисельності фермерських господарств відбулось у Кілійському (-120 госп.) та Арцизькому (-97 госп.) районах, причому в Арцизькому на попередньому

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

етапі відбулось зростання чисельності господарств (+142). Ще у 17 адміністративних районах відбулось зменшення чисельності господарств лише у 7 районах відбулось незначне зростання чисельності ферм (Ширяївський +2; Тарутинський +4; Овідіопольський +5; Ананіївський +6; Березівський +9; Кодимський+13; Комінтернівський +38).

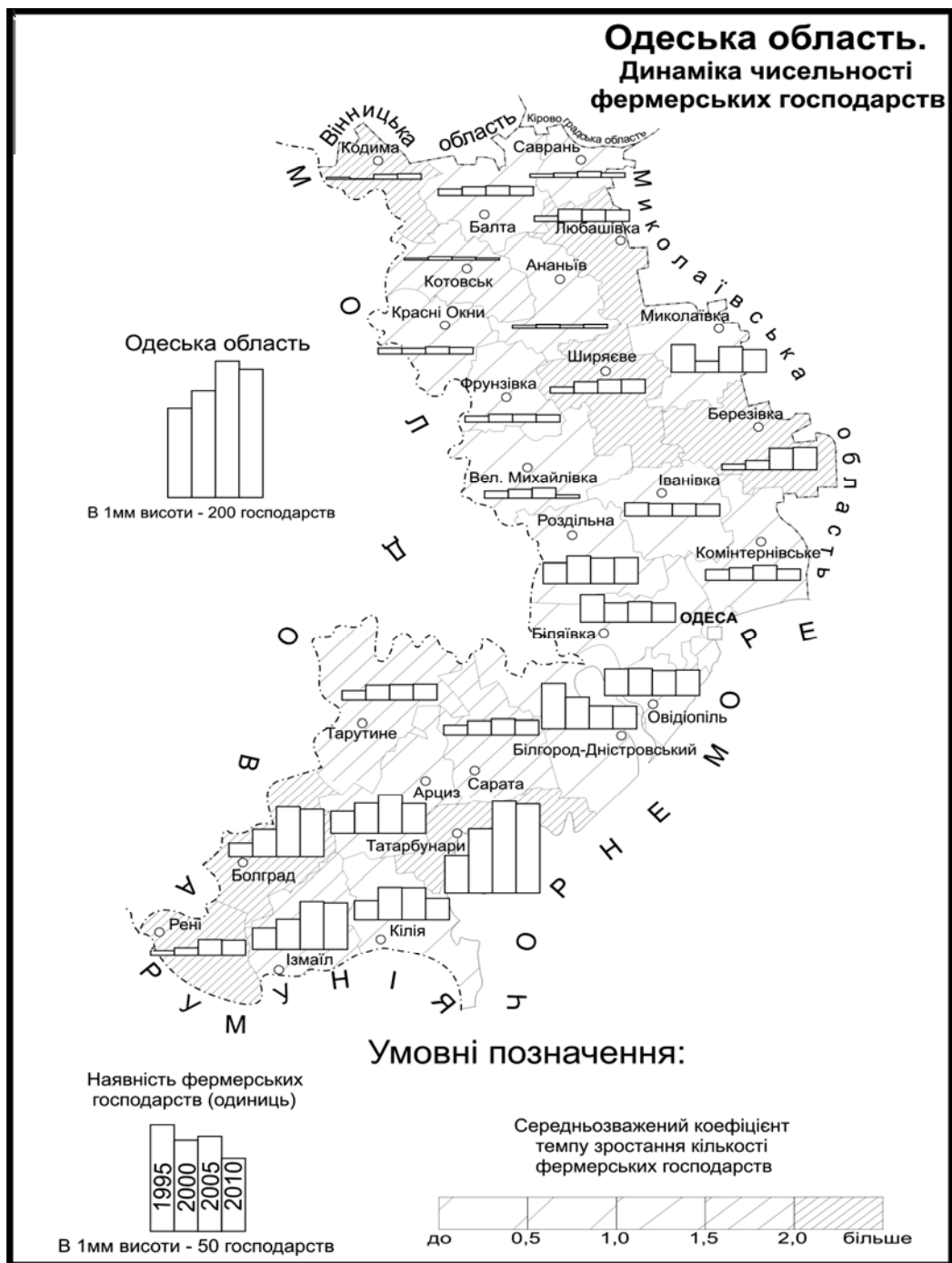
З метою сукупного аналізу динаміки становлення фермерства розраховано середньозважений коефіцієнт темпу зростання кількості фермерських господарств ($T_{с.в.}$), обчислений за формулою:

$$T_{с.в.} = \frac{K_{2000} + K_{2005} + K_{2010}}{3 * K_{1995}}$$

де K – кількість фермерських господарств на певний період.

При пересічно українському показнику (1,17) Одеська область з коефіцієнтом (1,38) разом з АР Крим, Житомирською, Запорізькою, Черкаською, Київською областями в числі найбільш стабільно сприятливих щодо розвитку фермерства. У той час, за пересічнообласними показниками динаміки чисельності фермерських господарств та середніми розмірами господарств і т. п. прихована значна диференціація в межах області, району і навіть сільської ради, оскільки розмір земельної ділянки, що надається фермеру, умови оренди, можливість використання існуючих інфраструктурних мереж вирішується в кожному конкретному випадку і залежить від наявної кількості земель, місцевої влади та інших чинників. Територіальні відміни в темпах зростання кількості фермерських господарств подано на картосхемі 1. Найнижчі темпи зростання властиві Білгород-Дністровському, Миколаївському та Біляївському районам, де власне на перших етапах відзначалась практично максимальна зацікавленість у розвитку фермерства, але за два десятиліття чисельність господарств скоротилась майже вдвічі. Сталого розвитку набуло фермерство в Березівському та Болградському районах в яких чисельність фермерських господарств за досліджуваний період зросла майже в чотири рази.

У користуванні фермерських господарств Одеської області у 2010 році було понад 334 тис. га (7,8 % від площі фермерських господарств України), за цим показником попереду тільки Дніпропетровська, Миколаївська та Кіровоградська область. Пересічний розмір сільськогосподарських угідь одного фермерського господарства зріс з 15 га у 1995 р. до 60 га у 2010 р. Значно збільшились земельні ділянки фермерів завдяки можливості брати в оренду земельні паї, на сьогодні 77,8% сільськогосподарських угідь фермерських господарств взяті ними в оренду. Понад 97% с/г угідь фермери Одеської області розорюють. Найбільші площі сільськогосподарських угідь у користуванні фермерів Арцизького (39,3 тис. га), Комінтернівського (26,1 тис. га), Ізмаїльського (27,3 тис. га) та Білгород-Дністровського (21,1 тис. га) районів. Більш репрезентативним є групування фермерських господарств за площею – так у Одеській переважають ферми розміром від 3 до 5 га (1078 господарств, або 18,5% кількості) та від 20 до 50 га (1005 господарств, 17,2%). Загалом більшість фермерських господарств площею до

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

100 га - 4504 господарств, або ж 77,1%. При цьому ще 14,2% господарств (827) не мали с-г угідь, адже обрали тваринництво за напрям спеціалізації.

За розрахунками українських вчених [3] ефективним може бути господарювання на площі сільськогосподарських угідь понад 150-200 га з урахуванням обраного напрямку спеціалізації. Таких господарств в Одеській області майже 300 (близько 6%). А європейський досвід фермерства переконує, що найбільш високорентабельними були ферми з наділами понад 500 га [2]. Таких у межах Одеської області у 2010 р. було тільки 124 господарства.

Чисельність працюючих у фермерських господарствах області понад 9 тис. осіб, але значна кількість фермерів залучають на певні роботи найманих працівників.

Вирішення проблеми матеріально-технічного забезпечення фермерських господарств залежить переважно від їх фінансового стану та можливостей держави щодо такої підтримки і умов кредитування. Аналогічна ситуація щодо забезпечення виробничими приміщеннями та виробничою інфраструктурою. У 2009 році в користуванні фермерських господарств було 2210 тракторів, 667 комбайнів (зернозбиральних, кукурудзозбиральних, кормозбиральних та бурякозбиральних) та 1212 сівалок [4]. В порівнянні з фермерами інших областей це досить високий рівень забезпеченості хоча і є недостатнім.

Відповідно, за таких умов фермери(особливо малоземельні) обирають виробничий напрям господарювання, виходячи зі своїх обмежених матеріально-технічних та фінансових можливостей. Фермер всебічно обґрунтовує вибір основних додаткових напрямів виробництва (чи видів продукції), якими буде займатись (вони повинні доповнювати один одного). Одночасно фермери - вільні господарі які можуть займатися виробництвом будь-якої с/г продукції виходячи із ситуації на ринку продовольства, місцевих уподобань, належного досвіду, пошуку найбільш ефективних варіантів, тобто фермер повинен знайти свою нішу на продовольчому ринку.

Більшість фермерських господарств в Україні загалом, й у Одеській області зокрема, обрали за напрям діяльності рослинництво частка якого в загальному валовому виробництві у 2009 р. склала 97,5%. У сучасних умовах формування штучного дефіциту на окремі с/г культури фермери оперативно орієнтуються на виробництво того виду продукції, який користується підвищеним попитом і дає можливість отримати найбільший прибуток.

Найбільш поширеними виробничими напрямками є вирощування зернових та технічних культур. У 2010 р. фермерами Одеської області під зернові та зернобобові культури відведено 72,3%, під технічні – 25,7%. Зернові культури фермерами зібрані з площі 199,7 тис. га у кількості 4624,5 тис.ц зерна (22% від валового збору сільськогосподарських підприємств) при середньому намолоті 23,2 ц/га. Валовий збір зернових культур зменшився в 1,3 рази в порівнянні з 2008 р., ця тенденція властива всім адміністративним районам Одеської області. Основними виробниками зернових культур є фермери Арцизького (581,5 тис. ц), Ізмайльського (357,5 тис.т), Білгород-Дністровського (324,0 тис ц), Комінтернівського (329,5 тис. ц), Татарбунарського (355,7 тис. ц) та Тарутинського (283,7 тис. ц) районів, що

становить 48,3% сумарного виробництва зернових і зернобобових культур у фермерських господарствах Одеської області. Сприятливі агрокліматичні умови степової зони, сприяли значному поширенню зернового агро виробничого напрямку у фермерських господарствах усіх адміністративних районів. Валовий збір у кожному з них понад 20 тис. ц. Також в області наявні 11 фермерських господарств, що виробили понад 50 тис. ц. Серед зернових культур домінували ячмінь (51,4% валового збору) та пшениця (40,8%). Фермери Одеської області забезпечують 9,8% валового збору зернових культур фермерських господарств України.

Під технічні культури (переважно соняшник та ріпак) фермерами відведено 25,7% посівних площ. У 2010 р. валовий збір соняшнику в Одеській області становив 549,0 тис. ц, що в 4 рази більше ніж у 2007, і в 1,4 рази менше ніж у 2009 р. При цьому частка фермерських господарств серед сільськогосподарських підприємств близька до 20%. Загалом в Україні фермери виробляють 12085,0 тис. ц соняшника з них 3,3% в Одеській області. Соняшник вирощує значна кількість фермерських господарств у всіх районах області. Найбільший валовий збір у Комінтернівському (76,9 тис. ц), Балтському (59,7 тис. ц), Любашівському (57,2 тис. ц), Арцизькому (41,3 тис. ц) та Березівському (39,7 тис. ц) районах, що загалом становить 50% виробництва соняшнику у фермерських господарствах Одеської області. Понад 5 тис. ц соняшнику зібрали у 9 фермерських господарствах. Валовий збір ріпаку у 2010 р – 459,4 тис. ц, це 26,9% виробництва українських фермерів. В останні роки валовий збір ріпаку був нестабільним, так у 2007- 251,4 тис. ц, 2008 – 823,8 тис. ц, 2009 – 442,9 тис. ц. Основними виробниками є фермери Арцизького (126,4 тис. ц) Білгород-Дністровського (81,3 тис. ц.), Тарутинського (69,7 тис. ц), Татарбунарського (51,8 тис. ц), Саратського (45,4 тис. ц), Ізмайльського (64,6 тис. ц) та Комінтернівського (43,2 тис. ц) адміністративних районів, що загалом становить 81,2% обласного виробництва. Причому, величина валового збору понад 5 тис. ц досягнута у 19 фермерських господарствах.

Найбільші врожаї овочів зібрані фермерами у Татарбунарському (33,8 тис. ц), Біляївському (31,8 тис. ц) районах, що загалом становить 65,1% обласного виробництва. Овочівництвом займались практично повсюдно (у 15 адміністративних районах), зібравши 100,8 тис. ц. Баштанних культур у 2010 році зібрано 12,5 тис. ц. (причому 40% з них фермерами Кілійського та Ізмайльського районів)

Фермерські господарства Одеської області також вирощували картоплю, фрукти, ягоди та виноград – валові збори яких є значно меншими.

Слабкий розвиток тваринництва у фермерських господарствах спричинений, з одного боку, відсутністю у фермерів фінансових можливостей на будівництво і обладнання тваринницьких приміщень та придбання племінної худоби, а з іншого – низькою рентабельністю тваринництва. Відповідно лише 92 господарства (1,6% від загальної кількості фермерських господарств Одеської області) утримують тварин.

За останні роки чисельність ВРХ у фермерських господарствах, змінювалась від 3608 голів у 2006, 1972 у 2008 р., 2303 у 2009 році, до 1977 у 2010р. Аналогічні тенденції прослідковуються у зміні чисельності поголів'я свиней (7646 у 2010р.), овець та кіз (12373 у 2010р.). Своєрідна ситуація з поголів'ям птиці усіх видів, якщо

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

у 2005 р. поголів'я становило 36 тис. гол., то у 2008 фермери не займалися птахівництвом, а чисельність птиці у 2010 році становить 9200 гол. Найбільше поголів'я ВРХ у фермерських господарствах Арцизького (644 голів), Ізмайльського (445 гол.), Ширяєвського (228 гол.), Фрунзівського (117 гол.), Любашівського (88 гол.) районів За поголів'ям овець (15 тис. гол.) у фермерських господарствах Одеська область посідає друге перше місце в Україні (після фермерів Закарпаття). Свинарство набуло розвитку у фермерських господарствах більшості адміністративних районів (19) Одеської області, але значне поголів'я понад 1000 голів, тільки в двох районах (Тарутинський, Балтський). Близько 70% поголів'я овець та кіз сконцентровано у фермерів Арцизького (4032 гол.), Саратського (2410 гол.) та Комінтернівського (2154 гол.) районів. Виробництво основних видів продукції тваринництва є незначним – м'ясо усіх видів – 0,3 тис. т, молоко – 2,1 тис. т, що становить менше 2% від виробництва у фермерських господарствах України.

ВИСНОВКИ

У становленні фермерства в Україні виокремлено чотири етапи, три з яких чітко проявились в Одеській області. Серед інших регіонів України Одеська область вирізняється позитивними тенденціями щодо розвитку фермерства, вищим за середньоукраїнський середньозваженим коефіцієнтом темпу зростання кількості ферм, відповідно найбільшою кількістю господарств, значними площами с/г угідь в тому числі орних земель та провідними позиціями серед фермерів України у виробництві ріпаку (1-ше місце), зернових і зернобобових культур (2-ге місце) та вовни (2-ге місце). З поміж, адміністративних районів найбільшого розвитку фермерство набуло в Татарбунарському, Білгород-Дністровському, Любашівському, Балтському, Арцизькому та Комінтернівському районах.

Зростає частка фермерських господарств у виробництві сільськогосподарської продукції в Одеській області. У 1995 році фермерськими господарствами було отримано 35,9 млн. грн. (у порівняльних цінах 2005 р), що склало 1,6% валової продукції сільськогосподарських підприємств, у 2000р. – 70,3 млн. грн. (4,2%), у 2006р. – 323,9 млн. грн. (15,8%) у 2009р. – 336 млн. грн. (16,6%). Але ще незначною є частка фермерських господарств у загальній валовій продукції сільського господарства області (у 2010 р. – 7,9%). Аналізуючи показники розвитку фермерства в Одеській області зазначимо, що фермерство заявило про себе в усіх основних галузях сільського господарського виробництва. Розвиток фермерства вийшов на засновницькі позиції господарювання на селі. Але навіть враховуючи провідні позиції фермерів Одеської області їх внесок у аграрний ранок залишається незначним, а становище – скрутним.

Список літератури

1. Агропромисловий комплекс України: сьогодення та майбутнє. Стан і перспективи розвитку /Автор – упорядник Н. Г. Гороховська. – К.: ТОВ «Видавництво»Престиж Медіа Ін форм», 2010. – 304 стор.

2. Бакетт М. Фермерское производство: организация, управление, анализ /М. Бакетт; пер. с англ. А. С. Каменского; предисл. В. Ф. Башмачкова. – М. : Агропромиздат, 1989. – 464с.
3. Розвиток різноукладності на селі: особливості, проблеми/ В. В. Юрчишин, Л. М. Шевченко, В. Х. Брус та ін.; за ред. В. В. Юрчишена. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 446 с.
4. Фермерські господарства Одеської області: стат. зб. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області., 2010. – 110с.

Заячук М. Д. Общественно-географический анализ развития фермерских хозяйств Одесской области./ М. Д. Заячук // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия : География. – 2013. – Т. 26 (65), № 4 . – С. 138–147.

Рассмотрено динамику численности фермерских хозяйств и охарактеризовано этапы развития фермерства. Высчитано средневзвешенный коэффициент темпа увеличения количества фермерских хозяйств. Представлено характеристику земельного фонда и показатели производства продукции растениеводства и животноводства фермерскими хозяйствами Одесской области.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, средневзвешенный коэффициент темпа увеличения количества фермерских хозяйств, земельный фонд, валовый сбор, численность поголовья, производство молока и мяса.

SOCIAL-GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF FARMING ECONOMIES DEVELOPMENT IN THE ODESSA REGION

Miroslav Zayachuk

*Yuri Fedkovych National University, Chernivtsi, Ukraine
E-mail: zayachukmiroslav@ukr.net*

The last two decades were the evidence of deep social-economic reformations in Ukrainian agrarian sphere followed by fundamental reconstruction of productive relations and introduction of new forms of industrial management. However, what seems to be of most importance, the formation and development of market economy is followed by the formation of land and capital goods ownership with simultaneous introduction of new forms of economy.

The beginning of the 1990s in Ukraine was the period of birth (and, to a certain extent, of rebirth) of farming mode; genesis of social stratum in the rural zone that formed new economic, organizational and moral/ethic principles of interrelations between the peasants. These new and economically instable economies, beside agricultural production as their major function, are called to solve important social problems of the countryside such as rational use of agro-resource potential, rural employment, support of existing objects of social infrastructure, etc.

Odessa Region of Ukraine is remarkable among all other administrative regions for positive trends in farming economy development with rates of growth of economies number extending average national rates, for considerable areas of agricultural lands (inclusive of plough-land), and for its farmers' leading role in production of rape (1st place), cereal and pulse crops (2nd place), wool (2nd place), etc.

The article dynamics of farming economy's strength is analyzed and the farming development stages are characterized. Average rate of growth of farming economies number is estimated. Land stock is characterized, plant-growing and cattle-breeding parameters in farming economies in the Odessa Oblast are presented.

Key words: farming economy, average rate of growth of farming economies number, land stock, gross yield, livestock, milk and meat production.

References

1. Agriculture of Ukraine: Present and Future. Status and prospects of development / Author - compiled by H. G. Horohovska. - K.: LLC "Publishing" Prestige Media In Forms ", 2010. - 304 p.
2. Bakett M. Farm production: organization, management, analysis / M. Bakett trans. from English. A. Kamenskogo; foreword. VF Bashmachkova. - M. Agropromizdat, 1989. – 464 p.
3. Riznouladnosti development in rural areas: features, problems / V. Yurchishin, L. Shevchenko, W. H. Beam et al., Ed. V. Yurchyshena. - K.: IAE NNC, 2004. - 446 p.
4. Farms Odessa area: stat. Collected. - Odessa: Department of Statistics in the Odessa region., 2010. – 110 p.

Поступила в редакцію 22.11.2013 з.